

прогнозування можливе за рахунок обліку в нечітких правилах додаткових факторів, які можуть бути різними залежно від обраної ситуації.

Представлену модель можна використовувати при створенні резервів економії праці на стадії експлуатації для використання експертами в подальших дослідженнях і розрахунках. Крім того, методика побудови може використовуватися для проектування нечітких експертних систем в інших областях та управлінні процесами праці на стадії експлуатації.

Література

1. Грабовецький Б.Є. Економічне прогнозування і планування / Грабовецький Б.Є. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 188 с.
2. Нижник В.М. Затрати і результати праці в транзитивній економіці (проблеми теорії та практики) : [монографія] / Нижник В.М. – Хмельницький : Поділля, 2000. – 359 с.
3. Фатхутдинов Р.А. Разработка управленческого решения : [учебник для вузов] / Фатхутдинов Р.А. – 2-е изд., доп. – М. : ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 1998. – 272 с.
4. Yager R.R. Filev D.P. Essentials of Fuzzy Modelling and Control. – 5 John Wiley&Sons. – 1994. – 388 p.
5. Yun-Hsi O. Chang, Bilal M. Ayyub. Fuzzy regression methods – a comparative assessment // Fuzzy Sets and Systems. – 2001. – Vol. 119 (2). – P. 187 – 203.
6. Wang B. H., Mendel J. M. Generating fuzzy rules by learning from examples// IEEE Trans, on Systems, Man and Cybernetics. – 1992. – №22 – P. 1414 – 1427.

Надійшла 07.10.2011

УДК 338.1

О. І. ГОНЧАР, Д. Ю. ГРАМЧУК
Хмельницький національний університет

ЕВОЛЮЦІЯ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ НА ЗАСАДАХ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ

Досліджені теоретичні підходи щодо екологізації економіки як ключового фактору стратегії сталого розвитку. Визначені необхідні передумови здійснення процесу екологізації: зміна способу економічного мислення і способу господарювання, удосконалення предмету і методів економічної теорії.

Theoretical approaches are investigational in relation to the ecologization of economy as key factor of strategy of steady development. Necessary pre-conditions of realization of process of ecologization are certain: change of way of the economic thinking and method of menage, improvement of object and methods of economic theory.

Ключові слова: екологізація, економіка, стратегія, сталий розвиток, екологізація економіки.

Вступ. Впродовж усієї історії економічної думки і практики господарювання виробнича діяльність людини суттєво відрізнялась і досі відрізняється від законів природи. Прагнучи задовольняти свої необмежені потреби в умовах обмеженості природних ресурсів і природного життєвого довкілля, людина, створивши собі внаслідок технічного прогресу ілюзію незалежності від природи і водночас залишаючись частиною природи, забула, що першоосновою і першоджерелом існування життя та виробничої діяльності є саме природа. Ігнорування цього незаперечного постулату є, на нашу думку, одним із істотних недоліків економічної теорії та господарської практики. Адже не слід забувати, що серед найважливіших аспектів стратегії сталого розвитку є наповнення світової (в т.ч. національної) економіки новим – екологічним – змістом. Саме тому екологізація економіки, тобто узгодження способу господарювання (виробництва і споживання матеріальних благ та послуг) із законами природи, є необхідним, хоча і вкрай складним та суперечливим процесом, кінцевою метою якого повинно стати реформування економічної системи у відповідності з екологічним імперативом [1, с. 15]

Актуальність теми: Завдання екологізації економіки висунуто не сьогодні, про це сказано і написано вже чимало. Проте властивості цього феномена і досі не можна вважати остаточно з'ясованими. Як державне регулювання ринку сполучається з його екологізацією? Якою є методологічна специфіка екологічної економіки, відносно нової наукової дисципліни, що перебуває на стадії формування, в чому полягають її суперечності? Відповіді на ці та інші, пов'язані з ними, питання мають допомогти дослідникам розібратися в суті важливої для суспільства проблеми [2, с. 47]

Мета – розглянути аспект екологізації економіки як ключового фактора стратегії сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В сучасних умовах господарювання на особливу увагу заслуговує поняття "еколого-економічна система", розроблене у працях П.Г. Буніча, М.Т. Мелешкіна, Ю.Ю. Туниці та інших авторів. "Еколого-економічну систему" можна розглядати, на думку Є.М. Борщука та В.С. Загорського, як чітко виражену біоцентристську позицію, згідно з якою у взаємовідносинах людини і природи ключову роль відіграють фундаментальні закони живої природи. Суть біоцентризму, на думку

авторів, полягає в усвідомленні того, що повноцінне життя людини можливе лише за умов нормального функціонування природних екосистем [3, с.83].

Виклад основного матеріалу. Екологізація – це процес неухильного і послідовного впровадження систем технологічних, управлінських, юридичних та інших рішень, які дозволяють підвищувати ефективність використання природних ресурсів і умов поряд із поліпшенням, або хоча б збереженням якості довкілля.

Потужний потік глобалізації світової економіки найчастіше веде до підтвердження сумнозвісної істини: багаті стають ще багатшими, а бідні – ще біднішими... Така ситуація пояснюється тим, що невпинно поглиблюється розбіжність між високорозвиненими постіндустріальними країнами, де роль головного виробничого ресурсу відіграють інформація та знання, та рештою регіонів світу [4, с. 37]. Ця проблема безпосередньо пов'язана із комплексом екологічних негараздів на планеті, зокрема, з відчутним прискоренням глобального потепління та його погоднo-кліматичними наслідками. Отже, в наші дні економічний розвиток світової спільноти поєднує в собі дуже різні площини та тенденції. Країни з найвищим рівнем життя (лідери світової економіки) заклопотані тим, щоб зберегти і посилити це лідерство попри всю напругу історичного моменту, держави ж "третього світу" та країни з перехідною економікою шукають своїх шляхів до кращого майбутнього. Але головне, що над усіма висить дамоклів меч екологічних проблем, і природа дедалі частіше нагадує людині, що ресурс часу дуже швидко вичерпується. Як складний і внутрішньо суперечливий процес екологізація економіки має чимало "підводних каменів" на своєму шляху. Іманентна суперечність полягає вже в тому, що тут необхідно вкладати кошти без розрахунку на швидкий економічний ефект. Але екологізація економіки має спричинити створення принципово нової економічної моделі, де мета, кінцевий результат пов'язані не тільки з отриманням прибутку, а критерієм ефективності виробничої діяльності постає максимізація інтегрального еколого-економічного ефекту.

До цього часу головним завданням економічної науки був пошук шляхів використання обмежених ресурсів (з максимальною віддачею на вкладені кошти) для задоволення необмежених потреб людини. Сьогодні для людства настає свого роду "піст": потреби необхідно обмежувати рамками доцільності, а ресурси докільки якісно поліпшувати і розширювати [5, с. 62]. Метою революційних перетворень у парадигмі господарювання людини на планеті має бути саме стабілізація розвитку світової спільноти і, тим самим, збереження цивілізації. Домогтися цього без екологізації економіки не вдасться ніколи. Принципи екологічної економіки мають запанувати в цілому світі, бо наша планета є єдиною глобальною еколого-економічною системою, існування якої забезпечується через збалансоване природокористування (де потреби людини обов'язково співвідносяться з можливостями природи) на національному та міжнародному рівнях [6, с. 54].

За велінням сучасного екологічного імперативу соціальне регулювання ринку дедалі більше набуває форму екологізації економіки, при цьому виникають нові проблеми, які необхідно вирішувати. Зокрема, підтримка довкілля у належному стані потребує значних коштів, яких постійно бракує, і з часом, оскільки діє закон невпинного зростання екологічних витрат суспільства, обсяги асигнувань мають тільки збільшуватись. Оптимальне ж розв'язання цієї суперечності не може бути стихійним, воно потребує великої напруги суспільства, цілеспрямованої інтеграції зусиль усієї світової спільноти.

Міжнародна економічна та політична практика нашого часу вже доводить, що багато держав світу (починаючи від найзаможніших) відверто не хочуть брати на себе тягар екологізації економіки. Перевага при цьому віддається іншим векторам економічної геополітики, іншим пріоритетам, але життя переконує: обійтися без рішучих кроків у цьому напрямі міжнародна спільнота не зможе. Таким кардинальним кроком могло б стати прийняття та впровадження у практику Екологічної Конституції Землі як основоположного та загального документа соціально-екологічного та економічного характеру, що мав би у світі найвищу юридичну силу. Потреби суспільства слід рішуче переглянути відповідно до наносферної стратегії сталого розвитку. Соціальне регулювання світового ринку в екологічному ракурсі неминує стати важливим завданням людства. Екологізація економіки, незважаючи на всі її суперечності, проблеми та труднощі, повинна бути реально поставлена на порядок денний доби [7, с. 41].

Висновок. Сьогодні перед економічною наукою треба ставити завдання щодо створення нової життєспроможної екологічно орієнтованої економічної теорії (її можна назвати також еколого-економічною теорією). Відомо, що істинність будь-якої теорії перевіряється практикою. Тому зрозуміло, що від нової, екологізованої економічної теорії також вимагатиметься її емпірична перевірка достатньою кількістю фактів. Конкретних фактів об'єктивного взаємозв'язку та взаємозалежностей між економічною та екологічною системами накопичилося (принаймні за останні 50 років) уже більш ніж достатньо. Незважаючи на це, еколого-економічні наслідки сучасної виробничої діяльності серйозно не аналізує економічна наука і належним чином не обліковує статистика, час такої роботи давно назрів. Екологічний імператив має стати не лише органічною складовою економічної теорії, але й її безперечним пріоритетом.

Література

1. Програма дій "Порядок денний на XXI століття" ; пер. з англ. : ВГО "Україна. Порядок денний на

XXI століття". – К., 2000.

2. Мунтян М.А. Глобализация и устойчивое развитие / М.А. Мунтян, А.Д. Урсул. – М., 2008. – С. 139.

3. Мочерний С.В. Ринок : у 3-х т. / С.В. Мочерний // Економічна енциклопедія. – К., 2002. – Т. 3. – С. 235.

4. Туниця Ю.Ю. Екоеконіміка і ринок: подолання суперечностей / Туниця Ю.Ю. – К., 2006. – С. 20.

5. Туниця Т.Ю. Збалансоване природокористування: національний і міжнародний контекст / Туниця Т.Ю. – К., 2006.

6. Туниця Ю.Ю. Закон зростання екологічних витрат суспільства : у 3-х т. / Ю.Ю. Туниця // Економічна енциклопедія. – К., 2000. – Т. 1. – С. 547.

7. Туниця Ю.Ю. Екологічна Конституція Землі. Ідея. Концепція. Проблеми / Ю. Туниця // Вісник НАНУ. Львів, 2005. – № 11. – Ч. 1. – С. 32–42.

Надійшла 08.10.2011

УДК 65.12 : 658

В. І. ЄФІМЕНКО, М. В. ГОНЧАР

ДВНЗ "Київський національний економічний університет ім. В.Гетьмана", м. Київ

ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ОБЛІКУ

Визначено місце виробничих запасів у структурі ресурсного потенціалу підприємства, проблеми та особливості використання різних методів їх оцінювання, узагальнено методичні підходи щодо обліку та особливості застосування.

The place of industrial stocks in structure of resource potential of the enterprise, a problem and feature of use of different their methods is determined, methodical approaches concerning the account and features of application are generalized.

Ключові слова: потенціал, ресурси, ресурсний потенціал, виробничі запаси, облік, нормування, аналіз, оцінювання, управління, фінансові звіти.

Постановка проблеми. Ринкові умови діяльності підприємств потребують прийняття оптимальних управлінських рішень щодо визначення обсягів виробництва, обрання цільових ринків реалізації продукції, забезпечення прибуткової діяльності та стабільного фінансового стану підприємства, що передбачає оптимальне поєднання та ефективне використання всіх ресурсів підприємства. В сучасних умовах механізм управління ресурсним потенціалом підприємств не повністю відповідає завданням підвищення ефективності їхньої роботи, отримання високих остаточних результатів, подальшого розвитку. Особливої актуальності ця проблема набуває через обмеженість самих ресурсів, що зумовлює необхідність постійного пошуку шляхів повнішого їхнього використання.

Однією із важливих задач, вирішенням якої в даний час повинна займатися держава і, особливо, самі підприємства, є задача формування нової системи прогнозування і планування, формування потенціалу і забезпечення розвитку територіальних комплексів, галузей, окремих підприємств, структурних одиниць цих підприємств. Акцент у розв'язанні цієї задачі повинний бути зміщений не у бік можливостей галузей, підприємств до виробництва товарів і послуг, що було одним з головних показників могутності потенціалу в плановій економіці, а у бік здатності задовольняти потреби і максимально враховувати інтереси всіх учасників на всіх стадіях. Крім того, більш актуальним питанням необхідно вважати не тільки здатність виробляти товари і послуги і задовольняти потреби, але і які обсяги ресурсів при цьому будуть витрачені.

Виробничі запаси займають особливе місце не лише у складі майна підприємства, а й особливе місце їм належить у структурі витрат, оскільки виробничі запаси є однією з основною складових при формуванні собівартості готової продукції. Враховуючи це, виробничі підприємства особливу увагу приділяють саме обліку і аналізу виробничих запасів.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблеми формування та використання ресурсного потенціалу досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені Л. Абалкін, В. Авдєєнко, Р. Білоусов, Г. Бабков, П. Борщевський, І. Бузько, Ю. Василенко, Е. Горбунов, В. Гончаров, А. Задоя, А. Ігнатовський, В. Котлов, Н. Краснокутська, Г. Мельничук, М. Кучеров, О. Олексюк, І. Фаріон, О. Федонін, Е. Фігурнов, Д. Черніков та інші. Проте більшість теоретичних концепцій розвитку ресурсного потенціалу, його структури та властивостей, що лежать в основі його використання, є недостатньо обґрунтованими або суперечливими. В економічній літературі недостатньо уваги приділено ефективності використання ресурсного потенціалу, і особливо – виробничим запасам підприємства.

Крім того, досить актуальною залишається проблема обліку виробничих запасів у формах звітності підприємства, можливість отримання оперативної інформації для ефективного управління ними, а також формуванням ресурсного потенціалу підприємства загалом. Проблеми обліку, оцінки і аналізу використання виробничих запасів розглядалися в працях відомих вітчизняних учених-економістів: Ф. Бутинця, В. Завгороднього, Г.Кірейцева, М. Кужельного, Ю. Литвина, А. Поплюйко, В. Сопка, Н.Ткаченко, М.